

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

Г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Скопљу, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани, и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

O slovenskem novoakutiranem $\delta > \acute{o}, \acute{o}, \grave{o}$.

V tem članku se ne nameravam spuščati v vprašanje o pogojih za postanek praslovanskega δ , marveč hočem le pokazati, da je δ v slovenščini v nekih primerih prešel v zelo ozki \acute{o} (tako na pr. na Gorenjskem in po tem narečju tudi v knjižni slovenščini), ki se je v večini narečij zóžil celo do skrajne meje, t. j. prešel je v \acute{u} . Prehod $\delta > \acute{u}$ poznajo vsa ona narečja, ki so tudi slovenski $\hat{o} < \grave{o}$ razvila v \acute{u} ; ti govori se v glavnem govore na Dolenjskem, v severnem delu Belokrajine, na srednjem Notranjskem (Črni vrh, Postojna), na goriškem srednjem Krasu, v Reziji, na Koroškem (v ziljski, rožanski, podjunki in mežiški dolini). Narečje Slovenskih goric in Prekmurja pa je \hat{o} razvilo v \acute{ou} in isti diftong najdemo tu tudi za δ naših slučajev.

Prvotni slovenski (praslovanski) δ je bil v kvantitativnem oziru močnejši kot praslovanske kračine, dasi še vedno slabejši kot praslovanske dolžine gl. van Wijk, A. f. sl. Phil. 36, 325. Tako je že od vsega početka za nadaljnji razvoj v posameznih slovanskih jezikih dana dvojna možnost: 1. da se je nadkračinska kvantiteta opustila, vsled česar se je δ kvantitativno izenačil z \grave{o} , kar je moglo nadalje še dati prvi povod za sovpad v akcentski naravi, prim. čak. štok. *vòla* < *vòla*; 2. nadkračinska kvantiteta se je pod gotovimi pogoji še bolj okrepila, vsled česar je δ postal polna dolžina, prim. čak. *kóú*.

V slovenščini sami ima δ trojni razvoj: 1. v zadnjem zaprtem besednem zlogu na prim. nom. sing. masc. debel na $-o$ mu odgovarja široki \grave{o} : *kòmj*, *nòž*, *stól* itd. proti čak. *kóú*, *stól*; velikorus. dial. (lékinski govor, gl. Šachmatow Izv. otd. rus. j. i slov. 18., 4., 173 sl. in prim. še Lehr-Splawinski, Rocz. slaw. 8, 250 sl.): *kóú*, *nóž*, *stól* (ω je diftongični \acute{ou} ali zelo labializirani \acute{o} , ki prehaja tuptatam že v \acute{u}); te slovenske oblike istovetim s štok. *kóú*, *nóž* in je najverjetneje, da so analogične (kakor meni tudi van Wijk o. m. 328) ne le ali ne toliko po obliki *bòb*, marveč, ker so refleks one dobe, ki je tudi prvotni shrv.-slov. *bràt* pustila v slovenščini kot *bràt*, kasneje *bràt*; razmerje med

brät > *brüt* — *bráta* in *könj* > *könj* — *vólja* je istočasno izobraženo, torej *kđún̑* > *kđún*, *kđún* (z novim slovenskim akutom na pravi kračini), *kđún*. — 2. V nezadnjem besednem zlogu je slovenščina (centralna narečja) svoječasno tako vsako prvotno kot iz prvotne nadkračine nastalo kračino podaljšala; za *vđla* sprejemem tedaj razvoj: *vđla* > *vđla*, *vólja* (o znači ozek glas, za katerega imamo v dolenjščini diftong *uo*), kar se je godilo v dobi, ko je *o* bil že prava kračina, a je imel še akutirano intonacijo (pred dobo, relativno vzeto, štok. čak. *vđla* > *vđla*). Kjer zakon podaljševanja ni deloval, tam je ščasoma *ò* > *ö* in se kot tak do danes ohranil, ker je slovenski *ô* že prej nastal ali oddal poudarek sledečemu zlogu; odtod na prim. v Reziji *bûh* „bog“, *sûl* „sol“ — *döbar* „dober“, *nösy* „nosi“ (*prösyn* „prosim“ ima zelo mlado podaljšavo) ali v Prekmurju *böus*, *nöuč* — *döber*, *völa*, *vözi*. Mlado podaljšavo, istoветno z ono v rez. *prösyn* imamo kljub ozkemu glasu v *vúözi*, *húödim* (Slovenske gorice), ki kažejo isti refleks kot *kúöza*, *núöga* < *nogü*, centralno-slovensko *köza* < *köza*, *kozü*. O teh dveh slučajih tu ne bomo podrobneje razpravljali. — 3. Za *ò* imamo *ó* (ozek glas, za katerega ima dolenjščina *ú*, gorenjščina *ó*, prekmurščina *ü*).

I. Prehod *ò* > *ó* imamo v zaprtem zlogu, prim.: 1. gen. plur. (masc. fem. neutr.) s končnico *-s*, *-v*: *nogü* — *nögȓ* > knjiž.-slov. *nóg*, dial. *nóχ* (Gorenjsko), *núχ* (Dolenjsko), *gú,r* (Zilja), *hú,r* (Rož), *nöyk* (Slov. gorice). Iz starejših tekstov prim. *nug* Pg. 57: cap. 8.; T₅₇: 138; T₈₁: 269, 292, 312, 375; T₈₂: 157, 356; EDP. 63; Tulš. 1 b, 38 a; Dalm. Bibl. I. 119 b, 121 b, 122 a; *gur* T₅₇: 108; Ps. 37 b; T₈₂: 152; Tulš. 114 b; Dalm. Mos. 133 a, 145 a (3×), 148 a, 149 b; Bibl. I. 120 b, 126 a (4×), 127 b (2×), 144 b, 145 a (2×); *gurr* T₈₁: 391; Dalm. Mos. 148 b; Bibl. I. *Gurr* 134 b, 138 b (3×); *kus* (*kozü*) Bibl. I. 333 a; *vud* (*vodü*) Bibl. I. 334 a. Zelo pogosto pa beremo tudi že v Dalmatinovi bibliji *kos* I. 333 b, *Kos* I. 140 b, 141 a, 164 a, 163 b; *Gor* I. 149 a, 132 a; Mos. 135 b; *vod* I. 126 a, 126 b, 180 b, 277 b; v teh oblikah vidimo lahko le grafično naslonitev na vokalizem drugih padežev ali pa, kar je malo verjetno, tudi že izgovor *vôd*, *gôr*, ki je danes lasten nekaterim dolenskim in gorenjskim govorom (na prim. v Borovnici, Ljubljani, Tacnu) in je nastal po tem, ko se je nom. sing. že glasil *vôda*, vsled razmerja *rîba*-*rîb*; v obliki *vôd* je tako *o* kot široki *o* analogičen, prvi po *rîb*, drugi po *vôda*. Isto analogijo nam kažejo imena s korenskim *e*: *žđn̑* > *žên* prim. *sheen* (*ee* = *é*) R₅₈: L 1 a, S 1 b;

Art. 45 a, 79 Bb; *shien* Duh. Br. 100; *shén* Ravn. Sgod. I. 232; Dalm. Bibl. *deshél* I. 124 b; rez. *žín*, belokranjsko *sęstř* (Sela), in pa *žén, tęt, sęstęř* (Borovnica); dalje še nom. plur. neutr. *będra* prim. acc. pl. *Bandęra* Dalm. Bibl. II. 54 a poleg dial. *będra, ģkna, sęlu* po nom. acc. sing. *będro* (zato deloma tudi samo *ģkna*) in po razmerju *dęlo : dęla*.

Prvotno *kōň* $>$ *kōú*: *kōn* (Gorenjsko), *kūin* (Dolenjsko) in prim. *kun* T₈₁: 398, 436; Dalm. Mos. 164 a (2×); *Kujn* Bibl. I. 126 a; II. 72 b (2×). Tudi v Slovenskih goricah imamo *kūin* namesto **kōujin*, kar je v zvezi s sledočima sonornikoma; mislim namreč, da je *ou* $<$ \bar{o} na slovenskem vzhodu istotako rezultat zoževanja kakor dolenski \bar{u} , da pa se je približevanje \bar{o} -ja k \bar{u} -ju vsled popustitve v intenzivnosti izgovora izrazilo v diftongu *ou*; kjer pa je soseščina (izgovorljivost) ovirala razvoj drugega diftongičnega elementa, tam se je zoževanje vršilo v isti smeri dalje in je tudi prišlo do zlitja v \bar{u} . K temu prim. še *mūrje* namesto težko izgovorljivega **mōurje* (v prekmurščini pa je vendarle *mōurdę*), *pū-jem* „po njem“ nam. **pōu-ģiģem* ($\acute{u} > \acute{i}i$: *kōręģiję* $<$ **koreģiģie*). Po gen. plur. je prvotni loc. plur. *kōnjih* (z analogičnim \bar{c}) prim. *pr kōģinęx* (Borovnica) prešel v *kūinęx* in tudi obliko *kūinęx* smatram za analogično po gen. (tu je torej posneta tudi intonacija) in ne morda za nastalo iz *kđúichę*, čegar δ je pravilno dal \acute{u} in je (neglede na intonacijo) ohranjen v *kōnjih*; dalje še instr. plur. *s kūinę* (Menišija, Borovnica). Ta analogija je že dokaj stara; tako beremo pri Dalm. Bibl. poleg *na Kojnih* II. 12 a (2×), 26 b (2×) tudi že *na Kujnih* II. 53 b, *s'kujni* II. 11 b. Primeri še goriško-kraško *kūģiģik* (štok. *kđiģik*) namesto **kōģģik* $>$ **kđiģiģik*. — Izumrli gen. pl. *vól* (ta oblika je tudi v književnem jeziku, kolikor mi je znano, nerabljiva in je na prim. v verzu „O marsikaj je *vól* pri nas“ v Župančičevem prevodu Anat. France-ove „Kuhinje pri kraljici gosji nožici“ str. 276 (3×) na novo tvorjena po *móz, vóz, zób* itd. oziroma je iz redkih govorov, ki še poznajo to kratko obliko gl. Oblak, Arch. f. sl. Ph. 12, 37.), ki bi se v današnji dolensčini imel glasiti **úl* (z analogičnim \bar{l}) živi še v analogičnem loc. plur. *pr-r-úłęx*, instr. *z-úłę* (Borovnica); v Črnem vrhu je loc. tudi v instr. rabi: *z-úłę*. — Gen. *vđzę* $>$ *vóz*; dolensko *ús*. — Gen. plur. *kđłę* $>$ *kół*, dolensko *kúl*, rezijansko *kú, kúl*; *Kul* Dalm. Mos. 118 b; Bibl. I. 134 b (2×), 126 a; \acute{u} gen. plur. je prešel (ali bolje rečeno: δ v *kđla* je vsled gen. plur. cel čas obdržal nadkračinsko kvantiteto, dasi bi moral sicer v odprtem zlogu se skrajšati v δ) tudi v druge padeže: *kála*

(Dolenjsko, Rezija), *kòula* (Slov. gorice, Prekmurje) in prim. še: *Kula* Mos. 118 b (4×), Bibl. I. 134 b (2×), 135 a; *Kulla* Bibl. I. 268 b, 277 b; *Kullam* dat. II. 16 b, 70 b (2×), *Kullah* II. 8 b, 26 b, 127 a (3×), *kulah* I. 27 b; *kuli* instr. I. 134 b (2×).

Od trozložnic imamo *otròk_z* > *otròk*, dial. *utròk* (Gorenjsko), *watrùk* (Borovnica), *atrùk* (Raščica), *utrùk* (Rezija), *otròuk* (Slov. gorice, Prekmurje); *otrùk* R₅₈: C 2a; Art. 2as; analogični so instr. plur. *otrùki* R₅₈; S 3b; K₁₁: 13, 316, 327, 328; *vmei otrucih* Ps. 30 a; dial. z *watrùka*, *pr watrùcaž* (Borovnica); *wotrùciji*, *wotrùški*, *wotrùčnik* „otročji človek“ (goriški Kras; dolensko je *watrùčja*, *watrùška*) in dalje še gen. plur. pomanjševalnega samostalnika *otročič*, *-iča*: *edan is letih ner mansih Otruzhizh* CO: 28 a; enako še *Otruzhizh* ibid. 88 a, 94 a (poleg *od tih mladih Otruzhizh* CO: 28 a, prim. Dalmatino vo pisavo *vod*); *ta S. Euangelion od tih mladih Otruzhizh* K₁₁: 412. — *tovòr_z* (gen. plur. samostalnika *tóvor*, *-óra* < *tovorò*; slov. *-or-* je nastal po vokalni harmoniji v cas. obl. *tovarü* > *tovorä*) > knjiž.-slov. **tovór*, dolensko *toúr*, kar beremo pri Trubarju: *inu vi tih iftih tour se fanem perftom ne dotagnete* (Luk. XI. 46) v T₈₂: 286 in T₅₇: 205. — *siròt_z* (gen. plur. k *sirótä*) > **sirót*, dolensko *sirút* pri Trubarju: *sirut* K₁₁: 355, *serot* Ps. 259 as in pri Tulščaku: *Syrot* 89 a (gl. pisavo *vod*); teh oblik še ne smemo brati *sirút*, kakor se danes glasi dolenski gen. plur. analogično po nom. sing. *srúta* (in po *ríb*, *mâh*), ki v dolenski XVI. stoletja še ni eksistiräl, ampak se še pravilno glasil *siróta*, *seróta* gl. A. f. sl. Phil. 37, 133; k akcentuaciji naše besede v XVI. stol. prim. še v Dalm. Bibl. acc. plur. *Siróté* II. 200 a ter gen. plur. *Deshél* II. 6 a pri gen. sing. *deshelé* I. 122 a, 147 b; II. 61 b, 62 b (2×), 67 a, 77 a, 78 b . . .

V gen. plur. na *-òv_z* < *-orò* pričakujemo v dolenski *-ú*, kar tudi imamo: *bogú*, *sənú* (Ribnica); *pèjñú*, *tatú*, *sənú*, *wazú*, *vřhú*, *walú*, z *usəž* *vetrú* (Borovnica); *mužú*, *paterdú* „50“ (*petò ředovò*), *sinú*, *dnú* (Rezija). Za Trubarjev in Dalmatinov govor smemo po tem pričakovati *-úú*, kar bi pisala z *-uu*; tega pa nimamo pri dolenskih pisateljih XVI. stol. niti enkrat, marveč vedno le *-ou*: *darou* Pg. 57: cap. 23; *torrou* „tvorov“ T₅₇: 222; T₃₁: 418; T₈₂: 311; Dalm. Mos.: *Spollou* 143 a, *Moshou* 148 b; Bibl.: *Vosou* II. 8 b; *Sydou* II. 10 a; *Vollou* II. 13 a; *rodou* III. 3 a (4×) itd. S tem se vjema gen. plur. *vudòv_z* (k *vudová*), čegar *-or* je korenski, ne končniški: *Vdou* Bibl. I. 274 b, 275 a; II. 1 b, 70 b; 176 b; III. 3 as, 14 b, 26 b. Enako imamo proti današnjemu dolenski

skemu *domú* (Ribnica), *damú* (Raščica, Borovnica) za prvotni adv. *domòv*_h prim. češ. *domŕi*, stčes. *domóv*, lěkinsko *damóv*, v dolenjščini XVI. stol. *domou* Pg. 57: bb 3 a; R₆₈: b 1 a; CO: 56 a; T₈₂: 32 (2×); Tulš. 85 a, 111 b, 112 a; Bibl. I. 130 bs, 145 b, 149 b, 154 a, 163 b, 174 a (2×), 175 a, 177 b, 179 a, b . . .; enkratni *domu* v Bibl. I. 163 a je gotovo tiskovna napaka. Ker je v dolenjščini δ zaprtih zlogov prešel preko \acute{o} v \acute{u} , moram sklepati, da v našem diftongu nimamo dolgega, marveč kratki \acute{o} t. j. dolgi diftong $\acute{o}u$ se je že zgodaj (pred prehodom $\bar{o} > \bar{u}$) skrajšal v „kratek“ diftong (gl. Broch, Slav. Phon. §§ 211, 224) ou gl. še Škrabec, JS. I. 505, ki je kot enota dolg, vsak njegov element záse pa je kratek. Mislim dalje, da je ravno akutirana intonacija povzročila to skrajšanje, ker se je intenzitetni in tonični višek preselil na u . Za dolenjščino XVI. stol. nam je torej brati $udou$, $rodou$, $domou$. Šele po XVI. stol. je ou po asimilaciji ozkega \acute{u} na sledeči u prešel v uu in slednjič v \acute{u} ; zato najdemo ta pojav, ker je asimilacijski, tudi v gorenjskem narečju, kjer \bar{o} sploh ni nikdar prešel v \bar{u} kakor v dolenjščini: *damú*, *douú*. Prvi tiskani primeri s to asimilacijo so iz l. 1563 v EDP.: *Boguu* 45, *delguu* 56, *domuu* 90, 140, 154; dalje pri Hrenu, EL.: *damú* I. 22 a, 103 b, 126 b; *domu* I. 109 a; v vinograškem zakonu iz l. 1582: *dolguu* 8 b; pri Stapletonu: *damu* 34, 37, 49; pri Skalarju *damu* 61 a, 172 a; v Ivankovičevem rokopisu Tom. Kemp. *domù* 120 a itd. Ti primeri obenem pričajo, da se je asimilacija v gorenjsščini izvršila prej kot v dolenjščini. Vzhodno *domó* (Št. Jurij ob Ščavnici; Slov. Gorice) in prekmursko *domòu*, ki je tudi iz *domó*, so se razvili preko **domóq* prim. *pòt* > *pòu*, **pòq*, *pò*, prekmursko še nadalje v *pòu*. Neasimilirano obliko ima na prim. še rožansko narečje: *móu*.

2. $mòj$ > $mój$, gorenjsko $mój$, $tój$, $sój$; v dolenjščini XVI. stol.: $múj$, $túj$, $súj$ prim. *mui* CO: 1 b, 6 a; *suui* EDP. 109, 138; *ibid.* na str. 66: *zhe ti tu deish bo Kristus tuoi* (beri: *túj*) — *Pred sludiem fe ti nebui*; analogično potem še v drugih oblikah: *muiumu* Ps. 51 a, 95 a, 161 b; instr. sing. *muiem* Ps. 31 b, 39 a, 55 b, 62 a . . .; *tuiem* Ps. 34 b, 36 a, 42 b, 113 a, 115 b; dat. pl. *tuium* 167 a; nom. sg. fem. *tuiua* CO: 3 b in prim. *múja*, *túja* (Sušje). Po asimilaciji *u-ja* na j je $múj$ > $múj$, $múj$ (Raščica), $múga$ < $mújga$, $mújgà$; fem. $mújje$; acc. sing. fem. $sijè$ < $sújč$, $sujà$, $sujò$ za *svojo* itd. gl. A. f. sl. Phil. 37, 313. Ker je bila oblika $mòj$ preveč oddaljena od kategorije $kòu$, $nòž$, s katero je v akcentskem pogledu identična, je v svoji izoliranosti ohranila nor-

malni razvoj. Z njo pa ni istovetiti goriško-kraškega *búĭ* za *bôĭ* (lěkinsko *bóĭ*), *rúĭ* za *rôĭ* in goriškega *porúđ* za *porôđ* (Zakrajšek, Slov. Glasnik XII. 433; prim. še lěkinsko *nalóg*, *paklón*) ki so analogični po *gnúĭ*—*gnúĭja* (sekundarna oblika) gl. gradivo pri Štreklju, Morph. 18, 19. Ravnotako so analogični gor.-kraški gen. sing. *porúda*, *polúga* (nom. *pórot*; *pólôh*, štok. *pòlog*) namesto **porúda* (v Borovnici: *parúda*) po nom. *rút* in na drugi strani *žewôta* namesto *živôta* po *potúoka* pri enakem nom. *žurót*-*pótok*.

3. V nekaterih adjektivih opazamo naš prehod v zaprtem zlogu: *gòrĭskĭjĭ* > *gúrskĕ* (Borovnica); *pòlĭskĭjĭ* > *púlskĕ* (Borovnica), *púlski* (Kras) in prim. *vfa Pulfska driveffa* Dalm. Bibl. II. 67 b; *kòuĭskĭjĭ* > *kúnskĕ* (Borovnica), *kúúski* (Kras); *kòzĭjĭjĭ* > *kù,zje* (Zilja), *kòuzgi* (Prekmurje) in gl. še doli pri besedi *nožič*. Oblike *póljski*, *górski* so analogične po nedoločni (prim. *vójska* < *vojskū*); določna oblika nom. sg. masc. *būžja* (*grôp*), *būžja* (*puót*) na Dolenjskem (Ribnica) je glede intonacije (in obravnave po zaprtih zlogih) tudi sekundarna, kajti pravilno bi bilo **bôžji*; po mnogih analogijah, ki jih tu ne moremo zasledovati (izhodna točka je bila predvsem *stāri*, gl. še Belić, Akc. stud. 59 sl.), je skoro v vseh slovenskih določnih oblikah nastopil *ĭ*, ki se je smatral za sestavni, morfološki element določne oblike prim. (*ta*)*gôl* proti pravilnemu (*ta*) *uxôu*, (*ta*) *búós* itd. (Borovnica). Tako je tudi **bôžji* prešlo v **būžji* (temu lahko odgovarja današnje gorenjsko *bôži* in književno *bôžji*) in v tej obliki bi se morala vokalna kvaliteta (*o*) ohraniti neizpremenjena; če imamo danes na Dolenjskem *būži*, je tu *-u-* enostavno prevzet iz subst. *būx* „bog“. Dalje je *vòlĭjĭjĭ* (nedol. *volĭnĭ*) > *vòlĭ*, dolenjsko **úl-ni* v izrazu *vasóljni* „universus“ < *vssv-volĭjĭjĭ* prim. *sa vfo vulno gmaino* Pg. 57: cap. 61; *vus ulni Svejt* Dalm. Bibl. II. 175 b, 200 a; *vfiĭa ulniga Svitá* Dalm. LKM. 81; *vus ulni* Znoj. 6; *vſim ulnim* Znoj. 191; *vſe ũlno* Krelj Post 9 b; *po vſim ũlnim frétu* ibid. 17 a. Kasnejše pisave kakor *vus volni* Jan. Svkr. S. P. III. 40, *vfiĭa volniga* III. 136 so iz narečij z *ó*-jem. — Istotako je *gòrĭjĭjĭ* > *gòrĭ*, dolenjsko *gúrni* prim. *ſo . . . gurne Mashe naiemali inu deršhali* K_{II}: 186; *te Gurne Mashe dopernashate* K_{II}: 205; *Ty Verni . . . ſproſbio dobra leita . . . , nekar te guroie* (na str. 532. korogirano v *gurne*) *Mashe* K_{II}: 124; *gorna maša* je maša, brana na (romarski) gori, v Art. jo Trubar imenuje *kotna maša* gl. list 63—65; glede *gorne Mashe bero* K_{II}: 271 velja isto kot za Dalm. gen. pl. *gor* namesto *gur*. — Analogični **pokòrĭnĭ* > *pokòran*, a **pokòr-nĕga* > **po-*

kúrnega, odtod obojna pisava prim. *pokoren* CO: 26 b, 45 a; *pokorna* CO: 132 b; *pokorni* nom. plur. ibid. 62 a, 63 a, 64 b; Art. 42 b; *pokuran* EDP. 42; *pokurni* (določna oblika pravilna; nom. sing. masc.) CO: 42 b; nom. pl. ibid. 43 a, 47 b; *pokurnim* CO: 108 a; *nepokurniga* CO: 90 a; *nepokurnih* 85 b; Znoj. 27; *Pokurni inu Nepokurni* (tiskovna pomota za *-mi*; instr. plur.) Nav. S. Pis. 1582. l.: 6.

4. Loc. sing. zaimka *kito*: *kôm̃* (lěkinsko *kám*) > loc. instr. *kóm*, dolensko *kúm* (Ribnica, Raščica, Borovnica), *kún* (Kras); *pred kum* Ps. 53 a (2×); Tulš. 67 b (2×) poleg *per kom* CO: 38 a, kar je isto-
vetiti s pisavo *gor*.

5. Imperativi *bój* (*bati*), *stój* (*stati*), *glój* (*glodati*), *pój* (*peti*) prim. štok. *bój-se* kakor *mój*; dolensko in kraško: *búì*, *stúì*, *púì*; rezijansko: *stúìte*; *ne buì se* T₅₇: 173; *buiše* T₃₂: 3; *stujte* Hren I. 128 b; *puite* „cantate“ Ps. 4 a (2×), 7 a, 57 b, 62 b (2×). Izhajati nam je pri tem iz oblike **stǫji*, ki jo smatram za praslovansko analogično tvorbo po plur. **stǫjimъ*, **stǫjite* iz še starejšega **stojimъ* (z novim cirkumfleksom), kjer imamo isti pojav kakor v *mǫtyka* < *motjka* gl. doli pri besedi *nožíc*.

6. Oblike **pǫ-ǫdǫ*, **pǫ-ǫti* > *pǫjdem*, *pǫjti*: *puidem* Ps. 251 a; *puide* CO: 166 b; *puidete* CO: 160 b; *puido* Ps. 122 b, 125 a; *duide* CO: 161 b; *puiti* CO: 20 b, 47 a, 52 b, 113 b itd. Z Ivšičevim tolmačenjem (Rad 187, 146), da je rastoča intonacija te oblike (prim. še čak. *pǫjdemo*, posavsko *dǫjde* itd.) nastala po kontrakciji iz *-oi-* kakor je *gospá* < *gospojá*, se ne morem strinjati; v tem slučaju bi namreč v dolenski morali imeti danes **pǫǫde* in ne *púǫde*, saj je še celo *-dv* > *-dǫ*. Oblika **pǫǫdǫ* je pač v akcentskem pogledu popolnoma identična s **pǫsǫl'ǫ* > slov. *pǫšljem*, štok. *pǫšl'e*.

7. Z ozirom na **chǫteši* (rus. *chǫčešъ*, čak. štok. (*h*)*ǫčeš*, slov. *hǫčeš*) bi smeli tudi v slov. II. sing. prez. *hoč* (gl. gradivo v ČJKZ. II. 129) pričakovati **chǫč̃*, torej gorenjsko *hǫč̃*, dolensko **húč̃*; a Dolenci pišejo — ta oblika je pri njih itak redka — v XVI. stol. le *hozĥ* in na Gorenjskem, kjer je ta oblika še v močni rabi, imamo *wàč* < (*h*)*ǫč̃*, ki kaže isti razvoj kot *kǫñ*. Mogoče je, da se je skrajšana oblika pojavila najprej v enklizi, od koder je bila generalizirana. Tudi vipavske-
mu *ǫč* ni pripisovati velike važnosti, ker more biti tudi iz (*h*)*ǫč̃(e)š*.

8. V I. os. sing. takozvanega *-och*-aorista: **pridǫch̃* > *pridúh*, **grǫdǫch̃* > *hardúh* v Reziji (sedaj so te oblike že izumrle; gl. Bau-

douin de Courtenay, Materialy šte. 244. z opombo); te oblike odgovarjajo štok. *sīdōh*, *dōdōh*, *prōdōh* < *-idōh; bolg. *nesōh*; eksl. v ruskem izgovoru *rēkōchō* prim. Rešetar, Skr. Betonung süd. Md. 160 sl.

9. Omenim naj slednjič še dva adverba. Prvotno *iznova* (štok.) da v slovenščini praviloma *znōva*, dolensko *znūva* (Bloke). Ta oblika pa je zgodaj podlegla vplivu adverbov na -b, kar opazamo tudi drugod na prim. *vb-edonō* (bolg. *vednō*, polab. *va janū*) > slov. **v₂-ēd₂no*—*vēdno* poleg **v₂-ēd₂no₂*: *vēdno* prim. *de jest bom mogel tebe veden, pres nehanja, dan inu nuzh hvaliti* Dalm. LKM. 39; ibid. še *veden* 10 (2×), 16, 25, 43; *ueden* Vinogr. zak. l. 1582. (LMS. 1889, 186). Enako je poleg *iznova* tudi še **iznōv₂*, ki se je razvijalo kakor *domōv₂* prim. *is nou* T₅₇: 125 s, 416 s; CO: 89 a, 95 b; T₈₂: 172, 592; Pav. 5 a; EDP. 54; Tulš. 22 b; Dalm. Bibl. II. 143 a, 29 a; LKM. *s'nou* 103, 152; *snou* 84. Ta tvorba danes, kolikor mi je znano, ne živi več (v dolenski bi se glasila **znū*), je pa najbrž skrita v adv. *znōva* = *znūva* (Ribnica, Cerknica, Borovnica), ki si ga tolmačim kot *znō₂* z analogičnim -a po *zlāhka*, *zlēpa*, *zgŕda*, od katerih ima tudi svoj ∩. — Ravnotako je prvotno *sv-gola* (mlrus. *zhōla*, štok. *zgōlja*, češ. *zhola*) prešlo v slov. **szgōl₂*, dolensko **zgūl*, ki je v nenaglašeni poziciji prešel v *zgu₂*-*zgul* (k temu pojavu prim. *bal* < *bōle*—*bul(e)* gl. A. f. sl. Phil. 37, 314; -l je sekundaren, analogičen kakor v štok. *zgolja*), današnje dolensko *zgul* (Duplica pri Grosupljem) in prim. *sgul* Pg 57: cap. 62.; CO: 4 a, 7 a; *sgul* Bibl. II. 69 a s, 66 b, 69 b; *šim jest tebe k sebi potegnil, is gul do-brute* Bibl. 42 a. Škrabčev Jez. Sp. I. 227 tolmačenje, da je v tej besedi kratko naglašeni *ō* > *u* se ne da na noben primer opreti.

II. Novoakutirani *ō* > *ó* v začetnem besednem zlogu, ki ga pričinja. Primeri niso številni: 1. *ōkna* nom. acc. plur. (*oknō*) > knjiž.-slov., gorenjsko *ókna*, dolensko *úkna*, prekmursko *ōk₂na* in gl. še *ukna* Dalm. Bibl. II. 9 b, 79 b, 80 a (3×); gen. *uk₂n* 80 b; dat. *uk₂nam* 24 a; instr. *uk₂n* 80 a (2×), 80 b.

2. Gen. plur. *ōv₂c₂* (k *ov₂c₂*; tip *golō*: *gōloje*) > *óv₂c₂*, dolensko **úv₂c₂*; ta prvotni razvoj nam je ohranjen v rezijanskem *úpc* (*v* > *p* kakor v *pčera*, *ps₂* < *včera*, *vse* itd.) ter prekmurskem *ov₂c* pri Kūzmicsu Ps. 65. Navadno pa so se v slovenščini gen. plur. našega tipa ravnali po oksitonih s polnim vokalom v predzadnjem zlogu (tip *rysokō*: *vysōk₂oje*) prim. *č₂b₂r₂* > *č₂b₂r₂*: *štu zhebar olia* T₅₇: 220; T₈₂: 309 in prim. še čak. *igūl*, *or₂c*, ki so sekundarno tvorjeni na podlagi

gotovih tipov, kakor vidimo iz *sestír*, *dasák*. Iz slov. **ovác* je kasneje po gen. *rěb* nastalo *ovác*, *dəsák* prim. *vác*, *pišák* (Horjulj), *něšák* < *něšák* (Poljane), in tako bo brati tudi *ouaz* T₈₂: 75; Stapl. 29, 34; prim. še prekmursko *męgòò* (gen. pl. k *męglà*) < *męgět* = centralno slov. **męgāl*; glede prehoda $-\acute{e}t > -\grave{o}$ prim. *vzět* > *zòò* (*vzělù*).

3. Za adj. *òšjbjh* (k *osä*) navaja Pleteršnikov slovar *òsjj*; znano mi je iz dolensjščine *úsi gněíst* „osje gnezdo“ (Borovnica), ki nas sili, izvajati *úsi* < *òsjj* z isto izpremembo intonacije, ki smo jo gori konstatirali pri *búžji*. — Adj. *wóúčji* (Kras), *óúčjə* (Borovnica) so naslonjeni na *óvca* (z asimiliranim $\acute{o} < \acute{o}$ kot v *člòuk* < **člòvčk*).

4. I. (analogično) in nadaljne osebe sing. prez.: *òrò* > knjiž.-slov., gorenjsko *órjem*, dolensko *úrjem* (Borovnica), enako v Slov. goricah (gl. gori *kújn*); imper. *òurj* (Prekmurje). Navadno imamo v narečjih končniško naglaševanje: *orjem* prim. *orđé* III. sing. (Prekmurje), *wórjem* (Kras).

5. Na podlagi adj. *osləə* (k *oslä* „brusni kamen“) je stvorjen samostalnik *òslənik* > *òsətnik* prim. *wúsouúnik* (Kras). — Dalje *òknica* > *wúknca* (Kras).

Pogosto pa imamo za δ -reflekse δ -ja v odprtih zlogih t. j. \acute{u} (*vólja*): *óšəm*, *ósmi*, *óčim* „vitricus“, *óštər* (knjiž.-slov.); *wúósmj* (*wósmi* < *osmü*), *wúójstr* (Kras); *wúósmjđesət* poleg *wəšəm* (*ta wəsmə* < *osmü*), *wúóčəm*, *wúójstr* (Borovnica); enako še *ólje*. Na Krasu imamo poleg *wúsouúnik* tudi še *wúósouúnik*, na Dolenjskem *wəsouúnək* (Borovnica), *wósouúnək* (Grosuplje). A v Prekmurju je vendarle *òusmi* < *òsmjə*. Skrajšanje *òsmə* > *òšəm* (kasnejše *óšəm*) je najbrž sekundarnega izvora, ker so se te oblike naslonile na one z nenaglašanim \grave{o} (*osmü*, *osträ*, *očë*, *oslä*); deloma pa je moglo skrajšanje nastopiti praviloma, če je beseda v stavkovi zvezi dobila protetični *w*-(*òšəm* > *wəšəm*) in je s tem δ prišel v odprt zlog (prim. *vólja*).

III. Tudi v absolutnem koncu besede preide $\delta > \acute{o}$, prim. *kžtò* (stčeš. *niktó*, belorusko *чtò*) > *kdó*, dial. *kədó* (Poljane), *dó* (Ravne v Boh. Bistrici), *gdó* (Savinjska dolina); *kədú* (Postojna, Borovnica, Kras, Idrija, Cerčno), *gdú* (Cerčno, Borovnica), *dú* (Kras, Raščica), *dú* (Guštajn), *htú* (Rož), *tú* (Zilja) itd. Pri Trubarju *du* Pg 57: k 2 b, 11 b (3×); CO: 36 a, 45 b, 46 a, 71 b: *gdu* T₈₁: 80, 81, 82 (2×), 84, 88 (2×) . . .; Dalm. Bibl. I. 3 a; *kedú* Pohl. Opr. 207. — Oksitona na $-\grave{u}strò$: *rodžstrò* > *rojstrò* = gor.-kraško *rojstrú* (Škrabec Cv. XIV. 9 si razlaga dolžino z izpadom $-\grave{u}$, Cv. XIII. 8, op. 4 misli pa na me-

šanje s sufiksom *bstvje*, kakor Belić, Izv. otd. rus. j. i slov. XIV. 2, 192 za čak. *trōjstrō* itd., s čimer pa ne bi bila razložena akutirana intonacija) in prim. še instr. sing. *rojstvīm* v *Roystvuum* Pg 57: cap. 12; *Roystvuum* R₅₈: a 1 b; *Roistvuum* CO: 13 b; *roystvuum* Pav, 21 a; *Gospo-stuum* R₅₈: O 4 a; *bogastuum* EDP. 58; *pred rojstrum* Dalm. Bibl. III. 3 b.

Da nam je v navedenih primerih izhajati iz novoakutiranega -ð, za to nimamo dokaza le v lékinskem *mačakó*, *pišmó*, *dawnó*, *tawó* itd., marveč tudi v južni slovanščini sami; slov. in slrv. *dnō* je namreč popolnoma identično z lékinskim *dnó*, je torej iz **dnō* z istim razvojem ð-ja, ki ga imamo v nom. sing. *kōn*, *vōl'a*, to je, kaže izgubo nadkračinske kvantitete. Dokaz za to izvajanje vidim v onih primerih, kjer je bil tak -ð v stavkovi zvezi občuten tako, kakor da je v sredi besede; v takem slučaju pričakujemo radi slov. *vōlja* tudi slov. **dnō*. To naše pričakovanje vidimo uresničeno na prim. v stavku: *sašl'ó' se' i pa čist d'nbār* „izšlo se je pa čisto dobro“ (iz Borovnice) proti *šlō*. Iz take rabe je v gorejskem narečju posplošena oblika *bó* < **bylō* > *biťó* > **bawó* > *b'ó*, *bó* prim. *d'jst je upr'ajt bó* „dosti je opraviti bilo“ (Taccen); *kogá' i bó, ni bó* (Bohinj); prim. še: *se' i šu'ó* „se je izšlo“ (Srednja vas pri Bohinju) poleg *šw' = šlō*. Za prvotno **rod'bstvō* pričakujemo tedaj tudi ali *rojstvō* (kar imamo v običajnem slov. *r'jstvo*) ali pa **rojstvó*; odkod pa *rojstvó*? To obliko je po vsem rečenem pač smatrati za posplošeno iz take stavkove zveze, kjer je -o z začetnim konzonantom sledeče besede prišel v zaprt zlog; pri tem je gotovo vplivala še oblika instr. sing. Ravnotako je prvotno *zēljē* metatonirano v **zēlje* (slov. *z'ljje*), enklitično *zēlje* pa v *zēljē* > slov. *zēljē* ali *zēljč*, kjer je druga oblika lahko identična z **rojstró* ali pa z *rojstvó*. Da bi -ó, -é bila v kaki zvezi z onemitvijo -b, za to pač nimamo dokaznega gradiva. Vse to pa jasno kaže, da je pri akcentu treba upoštevati stavkovo fonetiko; upoštevajoč zvezo v stavku smatram *dnō* za metatonirano pod istimi pogoji kot vsak drug primer metatonije in ne za analogično tvorbo prim. Lehr-Splawiński, Psl. met. 32.

Pri obliki *kdó* bi še lahko mislili na neko neobičajno podaljšavo, ki bi imela svoj izvor v ekstremno rastoči intonaciji vprašalnega stavka gl. Broch, Slav. Phon. § 255 sl.; to bi podpiralo tudi dejstvo, da so vse vprašalnice rastoče poudarjene: *káj*, *kogá*, *komá*, *kjé*, *kakó* (na Dolenjskem: *kokú*), *kám*, *kdáj*, *kóliko* (na Dolenjskem: *kúlkú* z *ú* < *ó* celo v odprtem zlogu) itd. Iz vprašalnega stavka je posplošena oblika gen.

o-debla *hod*: *koliko ur(dni) hodí?*, in po tem sploh *hodá* prim. *hodá* Dalm. Bibl. I. 35 b, 85 a; Schönl. 44 itd.

Pri vprašanju, zakaj je prišlo do različnega razvoja δ v slovenščini, izhajam iz dveh postavk: 1. da je bil δ nadkračina in 2. da je razmerje *nóg-vólja* rezultat dveh različnih dob. Nadkratki δ je sprva v vsaki poziciji obdržal svojo prvotno kvantiteto, je pa kasneje v odprtem zlogu njen nadkračinski del zgubil. V zaprtem zlogu (prim. slične pojave štok. *bôg* proti *bôga*, maloruske sekundarne dolžine v zaprtih zlogih, deloma tudi češke in poljske ter slednjič kasnejši, še do danes ne povsod izvršeni premik akcenta v *jezik* proti *nôga*, ki je pri odprtem končnem zlogu nastopil tudi v štok. prej kot pri zaprtem in pod.), v absolutnem začetku besede (neke vrste vzglasna podaljšava [Anlautsdehnung], s katero prim. na pr. slovansko *agnę, azyno, arymъ* itd. gl. Pedersen, KZ. 38, 315 'sl.) ter v absolutnem koncu besede (vsled posebnega poudarka) pa se je prvotna kvantiteta δ -ja še okrepila in postala prava dolžina. V neki zgodnji slovenski dobi se je potemtakem govorilo *nóg, ókna, kdó*: *vôla*. Glavni zakon slovenskega vokalizma je zahteval v vseh dolgo poudarjenih zlogih napet izgovor, kakor je trpel v kratkih in kratko poudarjenih nenapetega; tako je došlo do *nóg, ókna, kdó*, dočim se je še vedno govorilo *vôla*. Šele potem, ko je bilo v jeziku to stanje že doseženo, je nastopila tendenca, da se vsak kratko poudarjeni nezadnji zlog podaljša in da je kratko poudarjen zlog možen le kot zadnji ali edini besedni zlog: *bràta > bráta* proti *brát, vôla > vóla*. V teh nanovo podaljšanih vokalih se je zopet pričel uveljavljati napeti izgovor ter je \acute{o} postajal ozek glas ter ščasoma sovpadel z $\acute{u} < \acute{u}$ in \acute{u} (*vóla. bôx, ókna* na Gorenjskem), koder \acute{u} že ni prešel vsled zoženja v \bar{u} , ali pa se \bar{u} -ju že toliko približal, da se je kvalitativno ostro ločil od novonastalega napetega \acute{u} , tako da do sovpada ni več moglo priti; tu se je \acute{o} zóžil v $\acute{u} = \acute{u}$.

S tem pa še niso podani vsi slučaji slovenskega \acute{u} , ki ga imamo nekolikokrat tudi v odprtem zlogu: 1. gen. plur. *lónecъ (k lónecì) > lónec*. gorenjsko *vónec*, ribniško *lúnec, línec*, prim. pri Trubarju: *Inu nih roke so od tih lúniz profste ratale* Ps. 149a (ps. 81, 7; Dalm. Bibl. ima na tem mestu že *lonzou* I. 300 b); pri Levstiku: *Jedi so mesnih lónec nas gostile* Zbr. sp. I. 1. 211. Na Gorenjskem se glasi plur. danes sploh kot neutr. *vónca* (prim. tudi čak. *lónca*, gen. *lónac*), a dolenjščina ima še *lónca* (Dobrepolje, Raščica) $< loncì$ (kakor *nôga < nogà*; ta \acute{u} je

sekundaren in mlad gl. A. f. sl. Phil. 37, 291 sl.). Mogli bi reči, da se je naš gen. pl. mehanično naslonil na gen. plur. neutralnih debel na -o (tu je bila brezkončniška oblika živa, dočim je pri masc. že zgodaj pristopil -or, -er in v tej okoliščini je iskati tudi prvi povod za prehod v neutrum) kakor *kól, sél, dčl, vrát* itd. in da je vsled tega se prvotna nadkrajina cel čas obdržala; verjetneje pa je, da je *lónac* analogija po loc. pl. *lónacichz* (prim. čak. *króvich; bréstih*) > *lón-cih*. dolenjsko *lúncaz*, po čemer je tudi instr. *z-lúnca*.

2. Dalje je poleg **nožitb* (čak. *nožić*, štok. *nòžić*; slov. v Zilji: *nòžš* in po nom. tudi gen. *nòžšca* namesto **nòžića*) eksistiralo **nòžitb* > slov. *nóžič* (kakor *vólja*): *nóžš* (Dolenjsko, Črni vrh), *nóžč* (Gorenjsko), *nóžšč* (Postojna); ta oblika pa je dala tudi *nóžič* prim. Dalm. Bibl. *nushizhe* I. 122 a (pisano tudi *noshizhe* I. 122 a, *Noshizhe* II. 55 a kakor *gor*); *núžić, núšca* (Kras); *nòžic, z-nòžscon* (Prekmurje). V teh oblikah imamo morda vpliv prvotnega *nòžz*, ki se je kasneje skrajšal v *nòž*, dočim je po njem nastali *nòžič* le deloma (dial.) se skrajšal v *nòžič* > *nóžič*.

Tu nastavljena dvojna akcentuacija **nožitb*: **nòžitb* v slovenščini in slovansčini ni osamljena; identificirati jo je z dvojnostjo, ki nam jo kažejo na prim. sledeče oblike: čak. *motika* — slov. dial. *mótika* < **mótika* in to iz *motika*, kakor se glasi ta beseda v knjižni slovenščini in v centralnih dialektih; čak. *besēda* — malorus. *bésida* < **besēda*, kar je v slov. *besēda* še ohranjeno; čak. *susēda* — prekmursko *sòysida* < *sosēda*, ki je običajna slov. oblika ter živi še v slovinskem *sòu_sāda*; slov. *stóklasa* < **stoklāsa* prim. štok. *stòklasa*; češ. *průprava* < **pròprava* in to iz **proprāva* prim. slov. *poprāva* itd. Te akcentske oblike si je pač tolmačiti kot generalizirane iz različnih kazusov v fleksiji, kjer je bila akcentuacija vsled različno intoniranih sufiksov sprva različna. Obenem pa kažejo, da se je na že metatoniranih oblikah proces metatonije še enkrat ponovil in iz njih moremo razbrati tendenco, ki je v praslovanski metatoniji našla svoj končni rezultat t. j. premik poudarka s cirkumfektiranega zloga na spredaj stoječega, ki postane z ozirom na svojo prvotno intonacijo sedaj nasprotno intoniran. Edino tako si je možno razložiti, da je praslovansko **mllūw-* (oksitonon) > *młŷn* (slov. čak. *młin*) in ta oblika ponovno v *młlyn* (slov. *málin*, čak. *málin*); tako je za praslovanščino tudi nastaviti **vinogōrdz*, ki je dalo **vinōgradz* > slov. *vinógrad*, štok. **vinōgrad* > **vinōgrad* (ob

času, ko je *vòla* $>$ *vòla*) in po špeciálno štok. premiku slednjič *vínograd*; prim. še slov. (*vi*)*nóraz*, *slanóvrat*. Ravno tako je prvotno **ogľédŕ* (oksitonon) $>$ **ogľédz* in to slednjič v **ogľédz* (malorus. *òhľad* : plur. *òhľady* gl. zgoraj navedene dvojne akcentske oblike), ki mora dati v slovenščini — če je naša razlaga plur. *òkna* prava — *ògled* in to zares imamo: *úgledi* (Dolenjsko). K tej ponovni metatoniji prim. še prekmurske nom. plur *kòulna* $<$ *kolèna*, *kòupita* $<$ *kopîta*, torej **kòpyta* itd. Radi teh oblik vsebujejo, po mojem mnenju, akcentološki nazori Valjavca, Rad 132; Ivšića, Rad 187; Rozwadowskega Jęz. pol. I. 319 (v Enc. pol. II) in van Wijka, Rév. des études slaves I. 36—37, dobršen kos pravega spoznanja.

3. Končno imamo \acute{o} v odprtem zlogu v adv. *strahóma* (dolenjsko *strahúma*), *skopóma*, *priskakóma*, ki jih moremo izvajati iz prv. *strahomà* (prim. rus. *tremjà* in gl. Lehr, Ze studjów nad akc. słow. 36) $>$ *strahòma*. Za tak prehod pa nimamo nobene opore; poleg tega ni verjetno, da bi v adverbih imeli isto *-oma*, ki je v dat. instr. dual. Na prvi pogled bi se sicer *strahúma* skladalo z redkimi dualnimi oblikami v: *ísto ob-lubo Boshyo ie fuima obeima Syuma, Cainu inu Abelu pridigal* Trub. K_{II}: 50; *ta Oven s' dvema Roguma* Dalm. Bibl. II. 86a; *mej dvéma syduma* Bibl. I. 219b; *mej obadvema syduma* bibl. II. 8b; a v njih imamo *-û-*, kakor priča še sporadično dolenjsko *snúma*. Zveze naših adverbov z dualom potemtakem ne moremo imeti. V teh oblikah vidim prvotni instr. sing., v katerem je bila metatonija regularna, torej **strachòmь* (prim. čak. *krovón*, *brestón*; posavsko *-óm* gl. Rad. 196, 222), ki je dalo praviloma v dolenjščini v zaprtem zlogu **strahúm* in šele po tem prehodu se je pritaknil *-a*, prevzet iz raznih drugih adverbov.

Kronološko so se vrstili pojavi, ki so prvotni δ izpremenili v slov. \acute{o} - \acute{u} - \grave{y} , mislim, tako-le: — 1. v zaprtem zlogu, v absolutnem začetku in koncu besede nastopi podaljšanje: *nóg*, *póido*, *ókna*, *ógled*, *kóla*, *kdó* — *vòla*, *vinògrad*, *kòú* (anal.); — 2. \bar{o} preide v \acute{o} (dial. *û*, *ou*): *nóg*, *póido*, *ókna*, *ógled*, *kóla*, *kdó* — *vòla*, *vinògrad*; *kòú*; — 3. v kratko poudarjenih nezadnjih zlogih nastopi podaljšanje: *nóg* (*núg*) — *vóla*, *vinógrad*; *kòú*; — 4. zóženje novega podaljšanega *o*-ja v \acute{u} , dial. ščasoma sovpad z \acute{o} : *vólja*, *vinógrad* — *kòú*; — 5. $\delta > \bar{o}$: *kònj*; dial. tudi tam, kjer pojav sub 3. ni nastopil: rez. *nòsy*, prekm. *vòla*.

Fr. Ramovš.